

ประโยค ป.ธ. ๕
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๐

๑. ชาวชนบทรู้เรื่องนั้นแล้ว ล้าลือ เกิดความตื่นเต้น เข้าไปถามว่า ได้ทราบว่าเป็นจริงอย่างนั้นหรือ ขอรับ ฯ พระโสเรยยะ ตอบว่า ใช่ ผู้มีอายุ ฯ พวกชาวชนบทถามว่า พระคุณเจ้า ชื่อว่าเหตุแม่เห็นปานนี้ ย่อมมิได้เขาเล่าลือกันว่า บุตร ๒ คน บังเกิดในท้องท่าน บุตร ๒ คนอาศัยท่านเกิดบรรดาบุตร ๒ ฝ่ายนั้น ท่านมีความรักในบุตรฝ่ายไหนมาก ฯ พระโสเรยยะตอบว่า มีความรักในบุตรฝ่ายที่อยู่ในท้องมาก ผู้มีอายุ ฯ พวกชนผู้มาแล้ว ๆ ก็ถามอย่างนั้นนั้นแหละอยู่เสมอ ฯ พระเถระพูดอยู่บ่อย ๆ ว่า มีความรักในบุตรฝ่ายที่อยู่ในท้องฝ่ายเดียวเท่านั้นมาก รำคาญใจอยู่ จึ่งนั่งอยู่ผู้เดียว ยืนอยู่ผู้เดียวเท่านั้น ฯ พระเถระนั้น เข้าถึงความเป็นผู้เดียวอย่างนี้ เริ่มตั้งความสิ้นไปและความเสื่อมไปในอรรถภาพ บรรลุพระอรหัตพร้อมกัมปวิสัยกัมปิตาทั้งหลายแล้ว ฯ ต่อมา พวกชนผู้มาแล้ว ๆ ถามท่านว่า พระคุณเจ้า ได้ทราบว่าเป็นเหตุชื้ออย่างนี้ ได้มีแล้วหรือ ฯ พระโสเรยยะตอบว่า ใช่ ผู้มีอายุ ฯ พวกชนถามว่า ท่านมีความรักในบุตรฝ่ายไหนมาก ฯ พระโสเรยยะตอบว่า ชื่อว่าความรักในบุตรคนไหนของเราไม่มี ฯ ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลพระศาสดาว่า ภิกษุโสเรยยะนี้ พูดไม่จริง ในวันก่อน ๆ พูดว่า มีความรักในบุตรฝ่ายที่อยู่ในท้องมาก บัดนี้ พูดว่าเราไม่มีความรักในบุตรคนไหน ย่อมพยากรณ์พระอรหัตผล พระเจ้าข้า ฯ พระศาสดาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย บุตรของเรา พยากรณ์พระอรหัตผล หามิได้ ตั้งแต่เวลาที่บุตรของเราเห็นมคคทสสนะ ด้วยจิตที่ตั้งไว้ชอบแล้ว ความรักในบุตรคนไหน ไม่เกิดเลย จิตที่เป็นไปในภายในของสัตว์เหล่านี้เท่านั้น ย่อมให้สมบัติที่มารดาบิดาไม่อาจกระทำให้ได้ ดังนี้ แล้วจึงตรัสพระคาถานี้ว่า



มารดา บิดา ก็หรือว่า ญาติเหล่าอื่น ไม่พึงกระทำ
เหตุนั้นให้ได้ จิตอันบุคคลตั้งไว้โดยชอบแล้ว
พึงกระทำบุคคลนั้นให้ประเสริฐกว่าเหตุนั้น ดังนี้

๒. เศรษฐีคิดว่า นางวิสาขานี้พูดดี จึงให้เชิญกุมภพีทั้ง ๘ คนมาแล้วบอกว่า นางเด็กคนนี้ พูดกะซำพเจ้าผู้กำลังนั่งรับประทานข้าวปายาสเช่นในถาดทองในงานมงคลว่า เป็นผู้กินของไม่สะอาด พวกท่านจงยกโทษนางวิสาขานี้ขึ้นแล้ว จุดคร่านางนี้ออกไปจากเรือนนี้เสีย ฯ กุมภพี สอบถามนางวิสาขาน่า นัยว่า เป็นอย่างนั้นหรือ แม่คุณ ฯ นางวิสาขากล่าวตอบว่า ดิฉันมิได้พูดอย่างนั้น แต่เมื่อพระเถระผู้ถือเทียวบิณฑบาตเป็นวัตรรูปหนึ่ง ยืนอยู่แล้วที่ใกล้ประตูเรือน พ่อฉันของดิฉันกำลังรับประทานข้าวมธุปายาสมีน้ำน้อยอยู่ มิได้ใส่ใจท่าน ดิฉันคิดว่า พ่อฉันของเรา ไม่ทำบุญในอรรถภาพนี้ บริโภคอยู่แต่บุญเก่า แห้ ๆ จึงได้พูดว่า นิมนต์โปรดข้างหน้าเถิด เจ้าข้า พ่อฉันของดิฉันกำลังบริโภคของเก่าอยู่ในเรื่องนี้ ดิฉันมีโทษอะไร ฯ กุมภพีกล่าวว่าพ่อเจ้า ในเรื่องนี้ไม่มีโทษ ธิดาของพวกเราพูดถูกต้อง เหตุไรเล่า ท่านจึงโกรธ ฯ เศรษฐีกล่าวว่า พ่อเจ้าทั้งหลาย โทษนี้ยกไว้ก่อน แต่วันหนึ่งในมัชฌิมยาม นางเด็กคนนี้ มีทาสชายหญิงแวดล้อมได้ไปหลังเรือน ฯ กุมภพีสอบถามว่า นัยว่า เป็นอย่างนั้นหรือ แม่คุณ ฯ นางวิสาขากล่าวตอบว่า พ่อท่านทั้งหลายดิฉันไปเพราะเหตุอื่น หามิได้ แต่เมื่อนางฟ้า แม่ม้าอาชาไนยตกลงใกล้เรือนนี้ ดิฉันคิดว่า การที่เรามิได้ทำความสำคัญ (อะไรเลย) นิ่ง (เฉย) อยู่ไม่ควร จึงให้คนถือคอบเพลิงมีด้าม ไปกับพวกนางทาสี ให้ช่วยกันกระทำการดูแลรักษาแม่ฟ้าที่ตกลงแล้ว ในเรื่องนี้ ดิฉันมีโทษอะไร ฯ กุมภพีกล่าวว่า พ่อเจ้า ธิดาของพวกเรา ทำงานที่แม่พวกนางทาสีในเรือนของท่านก็ไม่พึงทำ ในเรื่องนี้ท่านเห็นโทษอะไร ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ป.ธ.๕

แปล ไทยเป็นมคธ

๑. ชนปทวาสีโน ตํ ปวตตี ฅตฺวา สงฺขุภิตฺวา โกตฺหฺลชาตา อุปสงฺกมิตฺวา
 ปุจฺฉีสุ เอวํ กิร ฆนฺเตติ. อามาวุโสติ. ฆนฺเต เอวฺรุปฺปี การณํ นาม โหติ ตุมฺหากํ
 กิร กุจฺฉิยํ เทว ปุตฺตา นิพฺพตฺตา ตุมฺเห ปฏฺิจจ เทว ชาตา เตสํ โว กตฺเรสุ
 พลวสิเนโห โหตีติ. กุจฺฉิยํ วุตฺถเกสุ อาวุโสติ. อาคตาคตา นิพฺพุํ ตเถว ปุจฺฉนฺติ.
 เถโร กุจฺฉิยํ วุตฺถเกสุเยว สิเนโห พลวติ ปุณฺปนุํ กเถนโต หรายมาโน เอโกว
 นิสีหติ เอโกว ติภจติ. โส เอวํ เอกตฺตฺปกโต อตฺตภาเว ขยวํ ปฏฺจเปตฺวา สห
 ปฏฺิสมฺภิทาหิอรหตฺตํ ปาปฺณิ. อถ นํ อาคตาคตา ปุจฺฉนฺติ ฆนฺเต เอวํ กิร นามานิสีหติ.
 อาม อาวุโสติ. กตฺเรสุ โว สิเนโห พลวติ. มยฺหํ กตฺถจि สิเนโห นาม นตฺถีติ. ภิกฺขุ
 อยํ อภฺตํ กเถติ ปุริมทิวเสสุ กุจฺฉิยํ วุตฺถปุตฺเตสุ สิเนโห พลวติ วตฺวา อิทานิ
 มยฺหํ กตฺถจิ สิเนโห นตฺถีติ วทติ อญฺณํ พุยากรโรติ ฆนฺเตติ สตฺถารํ อาหํสุ.
 สตฺถา น ภิกฺขเว มยฺหํ ปุตฺโต อญฺณํ พุยากรโรติ มม ปุตฺตสฺส สมนฺปาณิหิตฺน
 จิตฺเตน มคฺคทสฺสนํ ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺจาย น กตฺถจิ สิเนโห ชาโต ยํ สมนฺปตฺตี
 เนว มาตา น ปิตา กาทุํ สกฺโกติ ตํ อิมํ สตฺถานํ อพฺฆนฺตเร ปวตฺตํ จิตฺตเมว
 เทตีติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

“น ตํ มาตา ปิตา กยิรา
 สมนฺปาณิหิตํ จิตฺตํ

อญฺเฆ วาปีจ ฅาตกา
 เสยฺยโส นํ ตโต กรเทติ.”

(ธมฺมปทฏฺจกถาย พุตีโย ภาโค หน้า ๑๕๖ - ๑๕๗)



๒. เสฏฐิ กุลยาณํ เอสา กเถตีติ อฏฺจ กุฏฺมพิเก ปกุโกสาเปตฺวา อัยํ ทาริกา มงฺคลกালে นิสีทิตฺวา สุวณฺณปาตียํ นิรุทกปาयाสํ ปริภุญฺชนฺตํ มํ อสุจิทาโกติ วทติ อิมิสฺสา โทสํ อโรเปตฺวา อิมํ อิตฺโต นิรุกทฺตณฺธาติ. เอวํ กิริ อมฺมาติ. นานํ เอวํ วทามิ เอกสฺมี ปน ปิณฑจาริกตฺเถเร ฆรทฺวารเอ จิตฺเต สสุโร เม อปฺโปทกํ มชฺฐปาयाสํ ปริภุญฺชนฺโต ตํ น มนสิกโรติ อนํ มยฺหํ สสุโร อิมสฺมี อตฺตภาเว ปุณฺณํ น กโรติ ปุราณปุณฺณเมว ชาทตีติ จินฺเตตฺวา อติจฺฉณ ฆนฺเต มยฺหํ สสุโร ปุราณํ ชาทตีติ อวจํ เอตฺถ เม โโก โทโสติ. อยฺย อิทฺโต โทโส นตฺถิ อมฺหากํ ฐิตา ยุตฺตํ กเถติ ตฺวํ กสฺมา กุชฺฌสฺสีติ. อยฺยา เอส ตาว โทโส มา โหตุ อัยํ ปน เอกทิวสํ มชฺฌิมยามเ ทาสทาสีหิ ปริวฺตฺตา ปจฺฉาเคหํ อคฺมาสฺสีติ. เอวํ กิริ อมฺมาติ. ตาตา นานํ อณฺเณน การเณน คตา อิมสฺมี ปน เคเห อาชานียวฬฺวาย วิชาตาย สณฺณปี อกตฺวา นิสีทิตฺตุ อยฺตฺตนฺตติ ทนฺททึปเก คาหาเปตฺวา ทาสีหิ สทฺธิ คนฺตฺวา วฬฺวาย วิชาตาย ปริหารํ การาเปสฺสี เอตฺถ เม โโก โทโสติ. อยฺย อมฺหากํ ฐิตา ตว เคเห ทาสีหิปี อกตฺตพฺพกมฺมํ กโรติ ตฺวํ เอตฺถ กิ โทสํ ปสฺสสฺสีติ.

(ชมมปทฎฺฐกถาย ตติโย ภาโค หน้า ๖๑)